Учѣте ся брати мои
Думайте читайте

И чужому научайтесь
Свого не цурайтесь.

СВОБОДА

„Въ своей хатѣ своя правда

И сила и воля"

Шевченко.

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА".

Рôкъ III. Шамокінъ, Па. Четвергъ 19-го Вересня 1895 Число 28

Вôдъ Редакціи.

Просимо нашихъ читателѣвъ „Свободы", щобъ схотѣли насъ докладно повѣдомити, кôлько хто заплативъ и коли? Члены „Союза" можуть получити газету за $1 на рôкъ, если достаточне число зголосить ся.

Редакція.

Шамокінъ 19 вересня.

Нашѣ школы въ Америцѣ.

III.

Потреба бы намъ въ кôнци приглянутись якъ выглядають нашѣ бѣднѣ рускѣ школы въ Америцѣ и скôлько они на чужинѣ рôдному народови хôсна приносять?

Русины перенесли себе зъ старого краю такихъ, якѣ они въ бѣднôй Галичинѣ були. Народъ бувъ бѣдный и темный — велика часть Русинôвъ приплыло до Америки, котрѣ не умѣли нѣ читати, нѣ писати. Розумѣє ся, що свѣтоглядъ такихъ темныхъ людей бувъ дуже вузенькій. По за бреху, по за майны, — они нѣчого бôльше не бачили; мешкали звычайно далеко вôдъ мѣста, по такъ званыхъ печахъ и тамъ заводили собѣ галицке, або угорске село. А понеже лѣпше имъ поводило ся, якъ на батькôвщинѣ, тожь почали нашѣ люде въ дни свободнѣ вôдъ працѣ, прим. по недѣлямъ, уряджовати собѣ празники. И ничь дивного, що товаришами ихъ були: віска и кекъ пива. Се були найбôльшѣ ихъ утѣхи, найвысшѣ забавы, на якѣ ихъ свѣтоглядъ мôгъ здобути ся. Годѣ вôдъ нихъ було вымагати, щобъ они були забавляли ся театрами, концертами, балями, пікніками. Они забавлялись, якъ умѣли и нѣхто не смѣє имъ сего вчисляти за грѣхъ. Всяка верства суспôльности уряджує собѣ забавы пôсля свого свѣтогляду. Велика сила моральна нашого народу, того народу, котрый не погибъ пôдъ ярмомъ татарскимъ, пôдъ неволею польскою, той народъ лишеный всякои опѣки въ Америцѣ зберѣгъ свою народнôсть и ту, де всякѣ елементы вплывали на него и благодатно и не благодатно. Народъ сей вычѣкувавъ неначе Мессіи, своихъ проводирôвъ зъ старого краю. И въ кôнци дождавъ ся. Почалась робота вôдъ разу на всѣхъ поляхъ: церковныхъ и народныхъ.

Розумѣє ся, що робота та пôйшла такъ, якими були проводники, тай якими були и робôтники. И провôдники и робôтники були се чистѣ, троха вôдважнѣйшѣ Галичане (бо на разѣ лишь ту провінцію нашои Руси беремо пôдъ розвагу). Они принесли себе цѣлыхъ зъ Галичины на амер. почву и ту почали найщирѣйше будовати вôтчину, свою рôдну, галицку вôтчину, пôсля ихъ галицкого свѣтогляду. До здвигненя сеи вôтчины конечна була школа. Та якажь школа. Розумѣє ся руска-народна школа, для рускихъ дѣтей. Прекрасна рѣчь! Идеальна рѣчь! Для Русинôвъ — руска школа, чи хто мôгъ-бы щось кращого подумати? Але якъ мусѣли тѣ школы выглядати на земли американьской?

Науку читаня и писаня поручено въ початкахъ нужды ради дякамъ, може зô взглядôвъ матеріяльныхъ, бо робôтникъ не въ силѣ бувъ удержати и священника и учителя и дяка. Одже въ однôй особѣ дякоучителя мусѣвъ сповняти чоловѣкъ задачу — найважнѣйшу задачу по церквѣ, помѣжъ нашимъ народомъ въ Америцѣ. Иногдѣ навчивъ навѣть такій учитель читати и лихо писати по руски, а батьки вдоволенѣ, що дитина академію скôнчила брали хлопцѣвъ зъ собою до тяжкои роботы на бресѣ и каріера скôнчена. Вôдтакъ еще аванзує нашь молодый чоловѣкъ на робôтника въ майнахъ и справа скôнчена. Часомъ въ недѣлю перечитає собѣ „Свободу" и то не зъ великимъ замилованемъ, бо вôнъ нѣгде не выробивъ собѣ смаку до читаня. Отъ и стôлько принесли користи, а радше сказатибъ шкоды нашѣ народнѣ школы. Щобъ нѣхто не посуджовавъ насъ о бракъ патріотизму — мы хочемо довести, чому нашѣ школы, якъ зъ однои стороны принесли користь народови. такъ зновь зъ другои стороны принесли они шкоду. Користь принесли они, бо научили нашого брата по руски читати, по руски молити ся, руску книжку читати якъ она де случайнô попаде ся. А шкоду принесли они тымъ, бо они нужды ради були лишь народными школами, а не американьскими, не житевыми. Скôлько нынѣ рускихъ талановитыхъ хлопцѣвъ могли-бы були заняти становиска виднѣйшѣ середъ американьскои суспôльности, если-бы мы були въ початкахъ добре роздумали, що мы маємо робити зъ нашими дѣтьми. Если-бы мы вже въ початкахъ були зрозумѣли, що будучнôсть нашого молодого поколѣня не повинна бути по брехахъ и по майнахъ, але що мы маємо выховувати ихъ такъ, якъ сего людскôсть вымагає. То значить: давати имъ пити таку воду вôдъ котрои ихъ живôтъ не заболить, а здоровле ихъ поправить ся. Минули часы дякôвскихъ школъ въ Америцѣ. Велике число нашихъ тямучихъ людей, що то вже въ Америцѣ навчили ся и рôдного и англійского письма и тѣ люде становлять интеґральну часть нашои суспôльности, они суть правдивою нашою интелиґенціею, тѣ люде зрозумѣли жите и они свои дѣти посылають до школъ публичныхъ, а въ дома, по роботѣ учать сами русколо слова за помочію спроваджованыхъ зъ краю просвѣтныхъ книжокъ. И для тыхъ людей головно пишемо мы нашу розвôдку, тай для тыхъ, котрѣ ще не поняли въ чѣмъ лежить жите народу. Въ просвѣтѣ, братя и тôлько въ просвѣтѣ! Але ту просвѣту треба черпати тамъ, де еи подадуть. Нашѣ дяки не дадуть просвѣты дѣтямъ, бо еи самѣ не мають — а держава, що подала вамъ хлѣбъ и школу — та держава, вольна, свобôдна, хоче и вашѣ дѣти выховати на добрыхъ, розумныхъ, працьовитыхъ людей. Нѣкому школа американьска не замыкає дверей. Она не пытає ся, якъ ты называєшь ся, чи Иванъ, чи Стефанъ, чи John, чи James, чи якъ тамъ еще звавъ. Для всѣхъ отворенѣ дверѣ, кождый може користати зъ того, що держава особлившою опѣкою осѣнила. Найбы лишь кождый отець духовный схотѣвъ заняти ся наукою рôдного языка и религіи въ Суботу, най-бы въ Недѣлю занявъ ся катехизаціею по вечѣрни, а вечеромъ, кобы уряджено читальнѣ для старшои молодѣжи, то певно осягнено-бы цѣль въ повнôмъ значѣню того слова.

Мы зъ горы переконанѣ, що зустрѣнемось съ полемикою и чужихъ и своихъ, але сего мы и бажаемо, бо вѣримо въ засаду „audiatur et altera pars" — тай и обмѣна гадокъ може принести користь загалови. Се наше задушевне бажане! Однакъ мы лишь на розумнѣ замѣты, вôдповѣдати будемо.

ВЕЛИКЕ ТОРЖЕСТВО!

Дня 22. Септембра по нов. числ. 1895 р. вôдбуде ся **торжественне благословеніє новои Церкви,** збудованои въ Питсбургу, при улици 7-ой и Карсонъ Савдсайдъ.

КОРОТКА ПРОГРАМА ТОРЖЕСТВА ТАКА:

1) Въ Суботу, дня 21-го септ. о год. 8-ой вечеромъ, буд **концертъ** и театральне представлене (аматорами изъ Олифанту) мелодрамы въ 2. актахъ:

„Знѣмченый Юрко"

2) Въ Недѣлю, 22. септ. всѣ Братства зберутся въ Питсбургу на ул. 7-ой и Грантъ и пойдутъ вôдти около год. 10-ой рано великою парадою черезъ мѣсто до церкви.

3) Около год. 11. передъ полуднемъ:

Благословеніе новой церкви и соборна Литургія.

4.) По Службѣ Божой — гостина въ великôй галѣ, при новôй церкви.

Маємь честь на славнôсть нашу запросити ч. ч. Братства, Всч. оо. духовныхъ и вѣрныхъ.

Церковна Рада.

Величаве торжество попосвященя церкви въ Питтсбургу вôдбуде ся вже якъ бачимо съ програмы 22 с. м. Кôлькалѣтный трудъ нашихъ Русинôвъ въ Питтсбургу пôдъ проводомъ свого бувшого пароха о. А. Поляньского, котрый передъ двома тыжнями вернувъ до Галичины — стоить нынѣ окôнченый. Торжественне посвящене Божого храму — котре за стараньемъ теперѣшного завѣдателя парохіи о. Констанкевича, повинно выпасти, якъ найторжественнѣйше, довершить славне дѣло Русинôвъ въ Питтсбургу.

Зъ Олифанту выѣзджає О. Т. Обушкевичъ зъ хоромъ и аматорами. Зъ Buffalo вже поѣхавъ О. Н. Стефановичъ, щобъ разомъ зъ О. Констанкевичомъ приготовити все до величавого посвященя церкви. Въ Суботу рано выѣзджає О. Н. Дмитрôвъ зъ Mt. Carmel, Pa. яко делеґатъ тов. „Союзъ."

Мы зô свои стороны витаємо Братôвъ нашихъ зъ Піттсбурга щироруским „Помагай Бôгъ."

ОДОЗВА.

БРАТЯ РУСИНЫ!

Удаємось до Васъ зô святою просьбою. Мы порѣшили будувати у себе святыню, нашу святу руску церковь, ту твердиню, котра забеспечає намъ нашу вѣру и нашу народнôсть на чужôй земли. Насъ ту не богато, а будова церкви, якъ вы сами знаете, великѣ сумы коштує. Для того пукаємо до нашихъ рускихъ, щирыхъ сердецъ, щобъ схотѣли насъ запомогчи, щобъ схотѣли скинутись по кôлька центôвъ на ту высоку цѣль, и зôбранѣ грошѣ переслати на адресу:

Peter Lepak
811 Canal Str.
ELMIRA, N. Y.

SVOBODA
(LIBERTY.)
Weekly Paper

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken.

Published at 144, South Franklin str; Shamokin, Pa. of each week by the Svoboda Publishing Co.

ADVERTISING RATES:
One inch per annum...$ 10.00
„ „Six months. „ 6.00

All comunications should be addressed to:

„Svoboda“ Printing Office
144 S. Franklin, str,
Shamokin, Pa.

Предплата рочна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати подъ адресу:

To “Svoboda” Printing Office
144 S. Franklin, str.
Shamokin, Pa.

Нашъ газета выходить що тыждня въ Четверъ.

Entered the post office at Shamokin, Pa. as second class mail matter.

УВАГА.

Хотячѝ приступити до „Союза“ най посылають вступне и мѣсячне до касіера.

Mr. Gr. Chylak
Olyphant Pa.

И увѣдомити секретара подъ адресою.

Rev. Nestor Dmytriw
Mt. Carmel, Pa.
P. O. Box. 599.

ОГОЛОШЕНЬЕ.

Єсли бы кто знавъ, где перебувае мой мужь ИЛЬКО РЫДЗАНИЧЬ, родомъ зъ Мохначки, въ Галичинѣ котрый еще передъ 8 роками мене оставивъ и до Америки водѣхавъ, най буде ласкавъ повѣдомити мене о мѣсци его перебуваня на слѣдуючу адресу:

Domka Cimbalak – Rydzanicz
E. 87 str. № 208 Near 3-th Av
NEW-YORK, CITY

Оголошенє.

Єслибъ кто знавъ о мѣсци перебуваня СЕКЕЛЫ, котрый вѣроятно перебувае въ Colorado, а которого глядае его жена Юлія Секела, нехай подасть ласкаво его адресу до Редакціи „Свободы“.

ВѢСТИ ЗЪ АМЕРИКИ.

Въ Буфалю дня 10. с. м. водбувъ ся другій зъѣздъ — або якъ Поляки сами охрестили — „другій сеймъ делеґатовъ Униі Польскои въ Америцѣ.“ Нѣчогобъ намъ и згадовати объ томъ; бо щожь може насъ такъ дуже интересовати, о чомъ и въ якій способъ радили Братя Славяне. Можемо лишь догадуватись, що радили о доли народной, а на томъ поли желаемъ имъ якъ найлучшого розвитку. Мы прото и не згадуемъ ничь о томъ зъѣздѣ, лишь колька словъ скажемъ зъ нагоды водбувшого ся вечѣрного походу въ память того зъѣзду. На таблици одного Братства добачено куріозумъ такого змѣсту: „Здрадникомъ краю и зневажителемъ Бога уважавъ бы ся той, хто бы посмѣвъ розрывати Польщу, Русь и Литву.“ Бѣдна Русь попала ажь въ параду польску... Кобъ хто бувъ такій наивный! Що буде розривати?... Литвѣ стало за богато тои вѣковои, за солодкои здаесь звязи зъ Поляками, бо въ остатныхъ часахъ проявивъ ся межи Литвинами значный рухъ національный — а принаймѣй въ Америцѣ тѣшать ся они не абыякою організацією народною. Русь вже давно оголосила себе повнолѣтною, не водъ вчера — иде въ власныхъ силахъ и простуесь и моцнѣе. Зо стереотинного „Польща, Русь и Литва то одна молитва“ лишилась сама Польща. Тожь нема й що розрывати.

Однакъ мы не дивуемось — сли слова походять не водъ знатока исторіи; ихъ писала рука тяжка, чорна, рука роботника, котрый силомоць выдеръ ся зъ опѣки своихъ таки власныхъ покровителѣвъ, щобъ далеко на чужинѣ заробити на хлѣбъ. Обставины въ родномъ краю не позволили ему вчити ся ажь исторіи. Однакъ чижь ту вже нема проводниковъ его, котрйбъ схотѣли ему правду сказати, щобъ вонъ въ будуче не писавъ нѣсенѣтниць?.

Добачено такожъ куріозы языковй. — Недавно тому одна польска часопись водважилась робити намъ закиды що до языка, якимъ писана „Свобода“, розумѣючи его, сердега, дуже мало. Она и достала водправу — зъ чого могла чейже познати, що „не пхай носа до чужого проса“ тымъ больше що водъ него можна пчихати довго. — А туть меньчій братъ водъ тыхъ газетниковъ не умѣе склеѣти колька словъ безъ похибокъ! И туть нема кому своихъ „малючкихъ“ провчити... Де льогіка? Отъ, Панове, лѣпше взятись за щиру роботу на своѣй нивѣ. А она розлога, есть куды розмахнутись!

ВѢСТИ ИЗЪ СТАРОГО КРАЮ.

До всѣхъ нещасть, якй загостили меже бѣдный нашъ народъ въ Галичинѣ, прилучивъ ся новый гость, а то хольера. — Появила ся она въ мѣстѣ Збаражи, завлечена зъ Россіи. — Захворѣвъ и умеръ тамъ одинъ жидъ, ѣздившій за кордонъ въ окрестность Колодна. Другій случай хольеры, закончивъ ся выздоровѣнемъ. Нашй люде приняли того гостя хольеру цѣлкомъ холоднокровно, бо неодинъ зъ бѣдаковъ, не маючи кусника хлѣба, и не хотячи гинути повольною голодовою смертію, волить. щобы хольера покончила съ нимъ въ одной хвилѣ. — Радуй ся польско-шляхоцка автономіо!

Коло Устрикъ дольныхъ, въ повѣтѣ Лѣско, забирають ся панове и bracia жиды, до закладаня копалень нафты на велику скалю. Завязало ся вже колька товариствъ шляхоцко-жидовскихъ, а именно въ селахъ Головецку, Рапскомъ, Штайнфельзѣ, Гошевѣ и Соколовой Волѣ. — Правда, паны та жиды збогатѣють, однакъ нашъ мужикъ воддавши свою кервавицю-землю, та стративши силы при тяжкой, но таньой працѣ для народныхъ піявокъ, пойде въ коротцѣ въ свѣтъ за очи съ торбами та костуромъ въ руцѣ. — Живый примѣръ того маемо на Бориславю и его окрестности.

Нелюдскость лѣкаря войскового. Magyar Hirlap доносить зъ Ерлавъ про такій фактъ: Резервістъ Леопольдъ Фрайвіліґъ мавъ ставити ся 7-го серпня до вправъ войсковыхъ при 60-омъ полку пѣхоты, а що водъ довшого часу нездужавъ на жолудокъ, то й замельдувавъ ся въ полку. Лѣкарь полковый д-ръ Тофлеръ оглянувши его, орѣкъ, що вонъ здоровый та мусить стати до вправъ, а если ще разъ буде жалувати ся на недугу жолудкову, то не мине его тяжка кара арешту. Фрайвіліґъ зачавъ водбувати вправы войсковй. Вертаючи зъ одного маршу упавъ на улици, а капітанъ велѣвъ водвести его до его приватного мешканя. Покликано лѣкаря цивільного и той занявъ ся недужимъ. Скоро про се довѣдавъ ся лѣкарь полковый, выславъ чотирохъ вояковъ до мешканя Фрайвіліґа зъ приказомъ, приставити его до касарнѣ. Вояки вернули зъ нѣчимъ, мельдуючи лѣкареви, що станъ Фрайвіліґа не дозваляе на переносины. Тогдѣ лѣкарь удавъ ся особисто до мешканя Фрайвіліґа и оглянувши его, орѣкъ, що вонъ здоровъ. Водтакъ пойшли чотири вояки зъ ношами и забрали Фрайвіліґа до шпиталю ґарнізонового. Тамъ померъ Фрайвіліґъ о 2-ой год. въ ночи, а лѣкарь велѣвъ водвести тѣло назадъ до приватного мешканя. Фрайвіліґъ полишивъ жѣнку и двое дѣтей въ найбольшой нуждѣ.

Нещасливе приключене на маневрахъ. Недавно водбулись коло Львова большй войсковй маневры. Командуючій маневрами бриґадіеръ Раценґоферъ казавъ конницѣ атаковати пѣхоту, при чѣмъ около 30 жовнѣровъ третого баталіона 24 полку пѣхоты, зостали потратованй коньми, а два жовнѣры водвесли дуже тяжкй раны.

Дня 18. серпня спустивъ ся на землю коло Любачова, бальонъ, въ котромъ находились два россійски офицеры, и професоръ метеорольоґіи зъ Петербурґа. — Жандармерія заарештовала всѣхъ трехъ и водставила разомъ зъ бальономъ до Ярославя, где ихъ затримано, ажь до выясненя ихъ справы. При ревизіи найдено у арештованыхъ розличнй науковй приряды, и 60.000 рублѣвъ.

Рѣшуча и послѣдна водповѣдь польскои часописи „Jutrzenka“, якъ и въ загалѣ цѣлой чемной, польской журналистицѣ.

Слибъ хто хтѣвъ задати собѣ працѣ и схотѣвъ перестудіовати польску журналѣстику и выдати о нѣй правдивый, щирый, объ-ективный судъ, той бувбы безперечно великимъ добродѣемъ для польскои суспольности, бо черезъ спратедливу критику, черезъ выказане чорныхъ точокъ, струповъ на ихъ тѣлѣ, могъ бы прислужитись той суспольности, вказуючи на тй бруды на якй суспольность куляе. — До теперь здаесь и не заносить ся на таку конечну критику.

Нашй Панове Поляки звыкли себе хвалити цѣлою губою, а про свою власну гниль и не подумають. А най большою гнилею въ Польщи Американьской — се ихъ часописи, котрй такъ низько морально упали, якъ нѣякй другй въ Америцѣ. Польска журналистика немае нѣ засадъ, нѣ переконань, нѣ поглядовъ. Хто больше дасть доляровъ, тому вѣрно служить, ажь поки не вычерпають ся доляры — тогды накидуе ся другому грубо доляровому и такъ йде ad infinitum.

Одна зъ тыхъ прекрасныхъ ґазетъ польскихъ, а се „Jutrzenka“ почала якійсь часъ дуже занимати сь нами, — здаесь водъ часу, якъ мы перенесли выдавництво „Свободы“ до Шамокінъ. Въ одномъ артикулѣ, на котрый мы чемно водповѣли, наговорила нѣсенѣтнѣць, але то може зъ дурноты, — тожь дурньови годѣ дивуватись, але въ ч. 36 вже свою глупоту посунула до злобы въ артикулѣ „Wlasnosc koscielna и Unitov w Ameryce.“ Хто читавъ нашу часопись и пригадуе собѣ нашу передову статію въ ч. 23 „Свободы“ зъ дня 15. серпня с. р., той пригадае собѣ коротенькій еи змѣстъ такій:

Въ Европѣ, де церковь и держава творять одну цѣлость, параґрафы канонічного и цивільного права дотычныхъ державъ колідують зъ собою, выпосажають церковь добрами и хоронять еи власности, якъ такожь по ставляють вспольныхъ сторожовъ тыхъ добръ, а се пароховъ. Въ Америцѣ держава не мае нѣчого вспольного зъ церквою, одже не выпосажуе церкви, не есть кураторомъ, але кураторами власности матеріяльнои церкви въ Америцѣ суть лишь выключно люде, що потомъ своимъ здвигли величавй святынѣ, приукрасили ихъ величаво, дають удержане священникамъ, и дбають о дальшу долю своихъ святынь, котрй для нихъ суть одинокою потѣхою и водрадою на чужинѣ. Понеже нашъ грецкій обрядъ, котрый особлившою опѣкою осѣняе св. Отець, не кождому зрозумѣлый, а особливо амер. епископамъ, котрй николи нашого обряду не бачили, тому нашъ Митрополитъ С. Сембратовичъ, зрозумѣвши докладно наше положене старае ся усильно въ Римѣ, щобъ надати намъ правильну орґанізацію, але нашу таки родну — таку — котра бы водповѣдала и серцю и бажаню народа и потребамъ церкви нашеи зъ еи греческимъ обрядомъ. Для того, щобъ таку орґанізацію перевести, роспоряджае Впр. Митрополитъ, щобъ церкви нашй и всякй маетки церковнй належали до народу — бо якъ тыхъ не буде, то всяка вамѣрена орґанізація не здасть ся на нѣчо. Се докладный змѣстъ нашои статѣ. Придивѣмъ ся теперь, якъ зрозумѣла „Jutrzenka“ нашу статю. Передовсѣмъ мы протестуемо противъ назвы „Unici“, якъ звыкли насъ братя Поляки называти. Мы справдѣ есмо „uni“ зъ римскимъ престоломъ, а чейже такъ само и Поляки. Мы выступаемо всюды, яко Русины-Украинцѣ чи-то на поли церковномъ, чи пароднодъ. А чейже тымъ Полякамъ, що знають письмо повинно бути звѣсно, що наша назва

Русины, такъ якъ они Поляки — а не нѣякї „Unici". Але се лишь справа формальна; для насъ байдуже, якъ хто насъ назве, мы хотѣли лишь звернути увагу братôвъ Полякôвъ, щобъ они своею несвѣдомостію себе передъ свѣтомъ не смѣшили.

„Jutrzenka" The Morning Star — орґанъ урядовый незалежного костела польского, хтѣвбы на ґвалтъ втягнути насъ въ свои ряды и взявся на пôдлый спосôбъ, часто практикованый въ журналистицѣ польско-американьской, а се **фальшоване фактôвъ**. Се такъ нечестна рѣчь въ журналистицѣ, що пятнує часопись не дуже гарнымъ именемъ злодѣя, и сего не видати анѣ по англійско-американьскихъ часописяхъ, анѣ по часописяхъ европейскихъ, навѣть въ борбѣ зъ найтяжшимъ противникомъ.

Змѣстъ статѣ „Własnosc koscielna n Unitow w Ameryce" въ коротцѣ такій: „Якъ почали лишь Русины будовати свои церкви, всѣй часъ епіскопы захопили власности тыхъ церквей для себе. Якъ стало больше церквей рускихъ въ Америцѣ и священниковъ наплывало чимъ разъ больше — головно зъ Галичины, то они за прикладомъ польскихъ незалежныхъ костелôвъ удали ся до свого Митрополиты у Львовѣ и представили ему заборчѣ замѣры гутетишныхъ епіскопôвъ. Въ тыхъ днихъ дôстали унѣцкй священники куренду, котру поручено всѣмъ священникамъ перечитати въ своихъ церквахъ а она звучитъ: Унѣты, замешкалѣ въ Америцѣ, повинни въ менче важныхъ справахъ, однакъ тôлько въ чисто религійныхъ удавати ся до епіскопôвъ въ Америцѣ и пôдчинятись ихъ роспоряженямъ, о скôлько такй не суть противнй доґматамъ гр. кат. церкви — однакъ въ важныхъ справахъ, повиннй они удаватись до Митрополита Сембратовича у Львовѣ. Справы матеріяльнои натуры полагоджують комітеты церковнй, а епіскопы діецезальнй не мають права мѣшати ся въ господарку парохіяльну. Дальше слѣдують прекраснй епітеты для епіскопôвъ американьскихъ и апострофа для ксьондзôвъ польскихъ, щобъ они брали собѣ зъ насъ прикладъ, бо мы мудро робимо. Отсе коротко, але вѣрный змѣстъ статѣ Jutrzenk-i.

Скôлько глупоты, скôлько злобы, скôлько пôдлого фальшованя фактôвъ. Надъ глупотою застановлятись не будемо, бо середна мати майже всѣхъ польскихъ часописей америк.; впрочемъ, хто хотѣвбы собѣ задати труду и перечитати ту славну статю, то переконаесь, скôлько и льоґики и консеквенціи и розсудку тамъ. Але годѣ вчити когось на старость, бо „co sie Jas nie nauczyl to Jan sie nie nauczy". Злоба вправдѣ въ парѣ зъ глупотою не ходить, але на диво симъ разомъ якось зôйшли ся, бо злобу добачаемо мы въ цѣломъ змѣстѣ статѣ. Незалежнй Поляки хтѣли бы насъ силомôць втягнути въ свои ряды, щобъ показати своимъ ворогамъ: отъ дивѣть и „Unici" берутъ собѣ зъ насъ прикладъ, а навѣть ихъ Митрополитъ имъ въ тôмъ помагае. Злоба та выйшла консенквентно зъ пôдлого фальшованя фактôвъ. Але годѣ дальше розводити ся — шкода паперу, пера, чернила тай такъ дорогого мѣсця въ нашôй часописи. Мы въ послѣдне просимо нашихъ непрошеныхъ опѣкунôвъ, щобъ дбали про себе, свое власне смѣте замѣтали, а его стôлько, тай такого огидного! Мы дамо собѣ раду самй безъ опѣки чи залежныхъ, чи незалежныхъ польскихъ ксьондзôвъ.

За много чести для насъ панове Поляки!

„SCHÖN SCHREIBEN".

Въ обширнôй другôй клясѣ нормальнои школы отцѣвъ Василіянъ въ Дрогобычи тихо хоть макъ сѣй. Наближае ся година „красного писаня", страшна для всѣхъ не самымъ предметомъ, якъ радше особою учителя. Въ Василіяньскôй школѣ на всѣ предметы учителѣ — самй отцове, а тôлько для науки писаня они найняли собѣ свѣтского человѣка, якогось бувшого економа чи наставника, пана Валька. Пану Валькови ще и доси здае ся, що онъ економъ; хоть зъ нагайкою ходити теперь не выпадае, але все таки не помѣтує ся хочь тростôвки и нѣколи не занедбуе робити зъ неи ôдповѣдного ужитку. Очевидна рѣчь, що дѣти, пôдданй хочбы тôлько на годину власти такого учителя, дрожать напередъ и „красне писане" есть для нихъ найбôльшою мукою.

Малый Миронъ одень сидить спокôйный, майже веселый въ лавцѣ. Онъ дивує ся, чому се наразъ такъ тихо стало ся въ клясѣ, коли одень смѣльчакъ, высланый на звѣдины, вбѣгъ до клясы и крикнувъ: „Валько прійшовъ!" Въ тôй самôй хвили тихо стало въ клясѣ. Малый Миронъ не знае ще пана Валька. Онъ що ино що прийшовъ изъ сельскои школы, батько записавъ его до другои нормальнои клясы у отцѣвъ Василіянъ, и нынѣ першій день школы. И хоть на селѣ онъ въ писаню бувъ дуже слабый, не умѣвъ нѣ пера належито взяти въ руку, нѣ вывести гладко та рôвно одного „штриха", — то все таки онъ дѣтина, не ему журити ся напередъ тымъ, чого ще не знае. Онъ здивувавъ ся, чому се наразъ такъ тихо стало, але о причину не смѣвъ допытувати ся никого зъ своихъ сусѣдôвъ — онъ же зъ ними доси дуже мало знакомый. Тай въ прочѣмъ его се и небогато обходило. Середъ тои, для другихъ страшнои и тревожнои тишѣ, онъ тымъ выразнѣйше ôддавъ ся найлюбѣйшому занятю — думкамъ о своѣй рôдной сторонѣ. Не можь сказати, щобы онъ туживъ за нею; онъ знавъ, що що понедѣлка побачитъ и батька и матерь. Онъ тôлько думавъ собѣ, якъ то гарно буде, якъ колись, лѣтомъ, приѣде до дому, буде мôгъ знову свобôдно бѣгати по пастôвникахъ, сидѣти надъ рѣчкою або бродити по нѣй за ковбликами; се були думки радше веселй, яснй, блискучй, а не тужнй, не жалôбнй. Малый Миронъ роскôшно нирявъ въ тôй красотѣ природы, що розцвитала въ его уявѣ середъ сѣрыхъ, холодныхъ стѣнъ Василіяньскои школы, и не думавъ о погрозѣ, що наближала ся надъ клясу.

— Ба, а ты собѣ чому не приладодишь скриптуры до писаня? запытавъ стиха одень сусѣдъ Мирона, стусаючи его пôдъ бôкъ.

Га? ôдповѣвъ Миронъ, немило збудженый зъ свого золотого сну.

— Скриптуры приладь до писаня! повторивъ товаришь и показавъ Миронови, якъ поклали скриптуры, якъ каламарь и перо, пôсля приписôвъ пана Валька.

— Иде вже, иде вже! пронѣсъ ся шепôтъ по клясѣ, мовь при наближеню якого грôзного царя, коли на коритари роздали ся кроки учителя „красного писаня." Швидко затымъ отворили ся дверѣ клясы и Валько вôйшовъ. Миронъ позирнувъ на него. Учитель своею подобою зовсѣмъ на пригадувавъ нѣякого царя. Се бувъ середного росту человѣчокъ, зъ коротко остриженымъ волосемъ на круглôй бараньчôй головѣ. зъ рудыми, короткими вусами и рудою шпаньскою борôдкою. Его широке лице и широкй, мôцно розвиґненй вилицѣ вразъ изъ великими на боки вôдгинаными ушима надавали ему выразъ тупои упертости и — мясоѣдности. Невеликй жабячй очи сидѣли глубоко въ ямкахъ и блимали ôдтамъ якось злобно та неприязно.

— Ано! крикнувъ онъ грôзно, зачинивши за собою дверѣ клясы и помахуючи тростиновою, выгинчастою паличкою. И ôдъ того крику, немовь ôдъ вѣтру хмарнои лѣтнои днины хиляе ся разомъ колосе жита, такъ само похилили ся до долу голову ôсѣмдесяти пяти школярôвъ надъ писемными, сино та червоно поленѣговаными скриптурами. Въ руцѣ у кождого школяря тремтѣ по перо. Одень тôлько малый Миронъ, що ще не знавъ Вальковои вдачѣ, сидѣвъ оберненый лицемъ до клясы и вдивлявъ ся въ нового учителя.

— А ты що? крикнувъ вызвѣрившись на него Валько и прямо направивъ кроки до него.

Малый Миронъ такъ и остовпѣвъ зъ наглого переполоху. Онъ якимсь несвѣдомымъ порывомъ обернувъ ся и зложивъ свое тѣло въ таке положене, въ якôмъ уже зъ минуту трепещали его товаришѣ.

Валько взявъ въ руку крейду, приступивъ до таблицѣ, розмахнувъ ся и почавъ писати. Зъ разу писавъ тôлько буквы, малй и великй, самогласнй и суголоснй, безъ нѣякого впрочѣмъ звязку. Але далѣ-далѣ дôйшовъ и до слôвъ, а въ кôнци и до цѣлыхъ речень якъ на примѣръ: „Богъ сотворивъ свѣтъ", „Чоловѣкъ мае двѣ руки", „Земля мати наша". Вычерпавши такимъ способомъ свою мудрость, показавши достаточно свое знане красного писаня въ численныхъ выкрутасахъ та довгихъ якъ свѣтъ, и рôвныхъ якъ ковбасы хвостикахъ, Валько положивъ крейду, ôдступивъ ся, зирнувъ ще разъ зъ уподобою на записану таблицю и ôдтакъ обернувши ся до трепечущои клясы, крикнувъ грôзно:

— Писати!

Его наукова дѣяльность въ тôй хвили щасливо скôнчила ся, — теперь починала ся его экономска дѣяльность. Щобъ показати се наглядно, онъ сильно стрѣпнувъ пальцями, щобы стрясти зъ нихъ ученый крейдяный порохъ, и намѣстъ него взявъ въ руки свою тростину, и немовь орелъ слѣдитъ зъ горы за добычею, такъ и онъ озираючись по клясѣ, зôйшовъ зъ пôдвысшеного градуса и почавъ свôй обхôдъ.

Конець буде.

НОВИНКИ.

— Зъ Галичины, зъ села Вѣрхомля, повѣта Новый Санчъ, — доносять намъ, що громада тамошня, выслала 3 делегатôвъ до Канады, щобъ провѣдали вôдносины краевй, а зъ весною мае выбрати ся до 100 еміґрантôвъ до Канады.

Мы зô свои стороны звертаемо увагу нашихъ людей, якъ такожь просимо краевй часописи, щобъ звернули нашимъ людямъ увагу на се, що Д-ръ Олеськôвъ, который выбравъ ся до Канады лишь на те, щобъ провѣдати вôдносины сего краю — по поворотѣ своимъ, оголосить свои науковй выслѣды и вкаже нашимъ людямъ дорогу до Канады, або вôдрадитъ имъ туда пускати ся. — Кобы вже разъ нашй люде схотѣли своимъ людямъ вѣрити.

Въ Піттсбургу усталено платню бôльше, якъ 50.000 робôтникамъ въ фабрикахъ желѣзныхъ на мѣсяцѣ октоберъ и новемберъ, пôдвысшаючи платню о 2 проценти, але сподѣють ся напевно, що по двохъ мѣсяцяхъ пôдвысшать платню еще высше.

Въ Ню Йорку вôдбувъ ся недавно великій мітинґ, на котôмъ сильно протестовано противъ законôвъ о супочинку Недѣльнôмъ, уважаючи ихъ за нарушене правъ обывателѣвъ вôльнои державы. По мітинґу вôдбувъ ся демонстраційный походъ по головныхъ улицяхъ.

ВСЯЧИНА.

Кôлько выроблять паперу на свѣтѣ?

Одна англійска газета нарахувала 3,985 фабрикъ паперу на цѣлôй кули земскôй, котрй рôчно выробляють 7,904 міліонôвъ лѣберъ паперу. Половина зъ того спотребовуе ся на книжки и брошуры, а на газеты припадае 1,600 міліонôвъ лѣбръ, а проче йде на иншѣ ужитокъ. Числячи на голову людности, зуживае Англикъ найбôльше зô всѣхъ народôвъ, бо пересѣчно $11\frac{1}{2}$ лѣберъ рôчно, Американець $10\frac{1}{4}$, Нѣмець 8, Французъ $7\frac{1}{2}$ рôчно. Въ Австріи и въ Италіи выпадае $3\frac{1}{2}$ лѣбры рôчно на одного чоловѣка. Цѣкава рѣчь, кôлько Русинъ спотребовуе паперу рôчно? Хиба дуже а дуже мало, або и нѣчого. Въ Галичинѣ 75 прц. не вмѣе читати, та якежь имъ дѣло до паперу; а въ Америцѣ хиба шинку завивае въ паперъ, якъ йде до роботы, а прецѣ дуже богато паперу на се не потреба!.

Експлоатація угля въ Пенсильваніи.

Цѣкавымъ буде для неодного знати, яку скôлькость угля выкопують рôчно въ пенсильванійскихъ копальняхъ. — Докладнй обчисленя выказують, що скôлькость выдобутого угля, съ кождымъ рокомъ збольшае ся, и що днесь уголь выдобутый зъ копальнь въ Пенсильваніи засыпуе майже цѣлу Америку. — Статистичнй обчисленя выказують, що наколи въ роцѣ 1877 вывезено угля 20 міліонôвъ 828 тысячь тонъ, товъ роцѣ 1894, сума тая

збôльшила ся на 41 милioновъ 893 тысячôвъ тонъ. Взростъ сей надзвычайный вывозу угля представляе ся такъ:

Въ роцѣ	вывезено	мил.	тысячь	тонъ
1877	,,	20	820	,,
1878	,,	17	605	,,
1879	,,	26	142	,,
1880	,,	23	437	,,
1881	,,	28	500	,,
1882	,,	29	120	,,
1883	,,	31	793	,,
1884	,,	30	718	,,
1885	,,	31	623	,,
1886	,,	32	135	,,
1887	,,	34	641	,,
1888	,,	38	145	,,
1889	,,	35	407	,,
1890	,,	35	855	,,
1891	,,	40	448	,,
1892	,,	41	893	,,
1893	,,	43	89	,,
1894	,,	41	391	,,

,,Gornik" w Wilkes Barre, Pa.

— Газеты американьски доносять, що въ Бостонѣ притримала полиція недавно якусь ,,miss Frilby Woods". Красна ,,miss" мае на своей совѣсти лишень 63 нападôвъ розбôйничихъ, а по при тôмъ три мордерства въ цѣли рабунку. — Що однакъ найдивнѣйше, що ,,miss" числить доперва 23 лѣтъ. — Щобы то еще було зъ того... выросло?

— ,,Що то вашому мужови?" пытае ся сусѣдка сусѣдки.

,,О! вôнъ мае дуже тяжку хворôсть; впало му на голову двѣста двайцять фунтôвъ желѣза".

— Богатый жебракъ. Въ Шлезіи по смерти одного жебрака найдено въ его помешканю 8000 марокъ готôвки, 95 паръ сподней, 109 сорочокъ (майже самыхъ новыхъ) 35 сорочокъ вовняныхъ, 89 сурдутôвъ, 23 шкарпетокъ, 52 капелюхôвъ и шапокъ. — Бѣдачиско!

Молись, трудись, учись, до СОЮЗА запишись, до читальнѣ ходи, Бога въ сердцю май, ближнього люби, церковь посѣщай, Свободу читай, Русь святу люби, доброму научай ся, грошей не марнуй, въ процеса не вдавай ся. Въ лютерію не грайте, тôлько грôшь щадѣть
Братя! намъ треба ,,Народного Дому", ану скинтесь по центови Се не забувайте! . . . . Буде зъ васъ.